

การสร้างสรรค์ศิลปะผ่านชาร์โคล : กรณีศึกษาการสร้างสรรค์
ศิลปะและผลงานของศิลปินในโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ
วาดเส้นทัศนศิลป์นานาชาติ ประเทศไทย

CHARCOAL ART CREATION: A CASE STUDY OF ART
CREATION AND THE WORKS OF ARTISTS IN THE
INTERNATIONAL VISUAL ARTS DRAWING WORKSHOP
PROJECT, THAILAND

ศักชัย อุทธิโท¹

Sakchai Uttitho¹

E-mail: Sakchaiutti@gmail.com

¹ อาจารย์สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Lecturer in Fine and Applied Arts Program in Visual Arts, Faculty of Fine Arts and Cultural Sciences, Mahasarakham University, Ph.D.

วันที่รับบทความ: 24 ม.ค. 2567 วันที่แก้ไขเสร็จ: 18 มี.ค. 2567 วันที่ตอบรับ: 22 มี.ค. 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยการสร้างสรรคผลงานศิลปะถ่านชาร์โคลครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการการสร้างสรรคผลงานศิลปะถ่านชาร์โคล 2) เพื่อวิเคราะห์การเรียนรู้การสร้างสรรคผลงานศิลปะถ่านชาร์โคล 3) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบศิลปะที่มีความเหมาะสมกับการสร้างสรรคผลงานศิลปะถ่านชาร์โคล การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลภาคเอกสารและภาคสนาม โดยการสำรวจ การสังเกต และการวิเคราะห์ผลงานศิลปะถ่านชาร์โคลในการวิจัย ผลการวิจัย พบว่า พัฒนาการการสร้างสรรคผลงานศิลปะถ่านชาร์โคล แบ่งออกเป็น 5 ยุค คือ 1) ถ่านชาร์โคล : การสร้างภาพของมนุษย์ยุคแรก 2) ถ่านชาร์โคล: สีสันและประสม 3) ถ่านชาร์โคล : อัตลักษณ์และความหลากหลายในการสร้างสรรคงานศิลปะ 4) ถ่านชาร์โคล : อัตลักษณ์และความหลากหลายในการสร้างสรรคงานศิลปะ 5) ถ่านชาร์โคล : ปรากฏการณ์และแรงบันดาลใจการสร้างสรรคในประเทศไทย การเรียนรู้การสร้างสรรคผลงานศิลปะถ่านชาร์โคล แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น คือ 1) การเรียนรู้ค่าความต่างของน้ำหนัก 2) การถ่ายทอดภาพหุ่นนิ่งและทิวทัศน์ 3) การถ่ายทอดภาพบุคคลและภาพคนเต็มตัว 4) วิธีการและสร้างสรรคอย่างอิสระ รูปแบบศิลปะที่มีความเหมาะสมกับการสร้างสรรคผลงานศิลปะถ่านชาร์โคล แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ 1) การแสดงออกความรู้สึกทางอารมณ์ 2) แสดงความเป็นตัวตนและสไตล์ของศิลปิน 3) สะท้อนความหลากหลายในศิลปะสมัยใหม่-ศิลปะร่วมสมัย สามารถสรุปได้ว่า ถ่านชาร์โคลเป็นสื่อที่มีศักยภาพในการเรียนรู้ค่าความต่างของน้ำหนัก จนถึงวิธีการและสร้างสรรคอย่างอิสระสามารถนำไปใช้เพื่อการสร้างสรรคผลงานศิลปะได้ในทุกระดับ

คำสำคัญ: ถ่านชาร์โคล, การสร้างสรรคศิลปะ, ทักษะศิลป์

Abstract

The purposes of this research on the creation of charcoal art are 1) to study the development of the creation of charcoal art, 2) to analyze learning in creating charcoal art, and 3) to analyze images. An art form that is suitable for creating charcoal art. This research is qualitative research. Document and field data collection methods were used by surveys interviews and charcoal art works in the research. The research results found that the development of charcoal art creation is divided into 5 eras: 1) Charcoal: the creation of images of early

humans. 2)Charcoal: a multi-purpose medium 3)Charcoal: Identity and diversity in art creation. 4)Charcoal: Identity and diversity in creating art. 5) Charcoal: a phenomenon and inspiration for creativity in Thailand Learning to create charcoal art is divided into 4 points: 1)Learning the difference in weight. 2) Portrait of still life and landscape 3) Conveying portraits and full-length portraits 4) Methods and creativity independently Art forms that are suitable for creating charcoal art works are divided into 3forms: 1) Expression of emotional feelings. 2)Express the artist's identity and style. 3) Reflects the diversity of modern and contemporary art. It can be concluded that Charcoal is a potential medium for learning the difference in weight. Until the method and create freely Can be used to create works of art at all levels.

Keywords: charcoal art, artistic creation, visual arts

บทนำ

ถ่านชาร์โคล เป็นวัสดุวาดภาพที่มีอายุเก่าแก่มาก ถูกใช้มานานหลายพันปีกับภาพวาดถ้ำโบราณ ภาพวาดถ้ำพบเห็นได้ทั่วโลก ตั้งแต่ยุโรปไปจนถึงออสเตรเลียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผนังถ้ำตกแต่งด้วยภาพวาดที่ทำจากถ่าน แต่ยังใช้ดินและกระดูกประเภทต่างๆ ผสมกับน้ำลายหรือไขมันสัตว์เพื่อทำหน้าที่เป็นสารยึดเกาะติดกับผนังถ้ำ หลายหมื่นปีต่อมายังพบการใช้ถ่านชาร์โคลในการสร้างสรรค์ผลงาน ตลอดประวัติศาสตร์ ถ่านทำหน้าที่เป็นสื่อสำคัญสำหรับการร่างแบบเตรียมการและงานศิลปะสำเร็จรูป ตั้งแต่ผลงานขึ้นเอกของศิลปินในยุคเรอเนซองส์จนถึงศิลปะร่วมสมัย (Ikwuemesi, 1992) คุณสมบัติในการแสดงออกของถ่านชาร์โคลเป็นที่สนใจของศิลปินทุกยุคสมัย และ ในช่วงแรกของการวาดภาพศิลปินใช้ถ่านชาร์โคลเพื่อร่างภาพเบื้องต้น การใช้งานที่ง่ายและรวดเร็ว ช่วยให้ศิลปินสามารถวาดภาพแนวคิดเบื้องต้น องค์กรประกอบ และสัดส่วนได้ นอกจากนี้ภาพร่างจากถ่านชาร์โคลยังเป็นเครื่องมือล้ำค่าสำหรับการศึกษา ช่วยให้ศิลปินปรับแต่งความเข้าใจเกี่ยวกับแสงเงา และรูปแบบ ในศิลปะร่วมสมัยถ่านยังคงมีบทบาทสำคัญศิลปินร่วมสมัยเปิดรับสัมผัสธรรมชาติของถ่าน และใช้มันเพื่อสร้างผลงานที่แสดงออกและกระตุ้นอารมณ์ ศิลปินได้สร้างสรรค์ผลงานที่โดดเด่น ปรากฏผลงานศิลปะถ่านชาร์โคลในรูปแบบลักษณะที่หลากหลาย ทั้งการวาดภาพแบบดั้งเดิม สื่อผสม และแม้กระทั่งงานศิลปะจัดวางเชิงทดลอง แสดงให้เห็นว่า ถ่านชาร์โคล เป็นวัสดุที่มีคุณค่าและเป็นวิธีการโบราณที่ใช้มานาน

นับพันปี ศิลปะถ่านชาร์โคลนอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมของมนุษย์แล้ว ยังแสดงถึงพัฒนาการด้านวัฒนธรรมและเทคโนโลยีบนเส้นทางของการสร้างสรรค์ศิลปะ

ถ่านชาร์โคลยังเป็นวัสดุจากธรรมชาติและมีความปลอดภัยต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ในฐานะที่เป็นวัสดุวาดภาพ จากกึ่งก้านของต้นไม้ถูกเผาจนถึงระดับความแข็งเพื่อจัดออกซิเจนภายในไม้ ผ่านการแปรรูปโดยใช้เป็นสารยึดเกาะจากธรรมชาติ ซึ่งปลอดภัยต่อสุขภาพต่อผู้ใช้และปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันครู อาจารย์ และศิลปินต่างให้ความสนใจในการศึกษา ทดลองการทำถ่านชาร์โคลจากไม้ชนิดต่างๆ ที่พบเห็นได้ในท้องถิ่นเพื่อการลดต้นทุน การทดลองการเผาถ่านชาร์โคลแบบปิดสามารถทำได้ง่ายและสะดวกต่อการใช้งาน ช่วยเพิ่มโอกาสในการพัฒนาการสร้างสรรค์และการเรียนการสอนศิลปะในสถาบันการศึกษา (ชัยทวี บุบผา, สัมภาษณ์, 2566)

ถ่านชาร์โคลในประเทศไทยยังคงอยู่ภายใต้มุมมองที่เต็มไปด้วยข้อจำกัด ทั้งในด้านการนำมาใช้เป็นเทคนิคพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้ในทุกสถาบันการศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนศิลปะ แต่ไม่ได้รับการให้คุณค่า พัฒนาอย่างต่อเนื่องให้กลายเป็นผลงานที่มีความสมบูรณ์เทียบเท่ากับการสร้างสรรค์ศิลปะจากสีและวัสดุอื่นๆ ปัจจุบันรูปแบบการสร้างสรรค์ศิลปะเปิดกว้างมากยิ่งขึ้น ศิลปินที่สร้างสรรค์ศิลปะถ่านชาร์โคลมีบทบาทสำคัญได้รับการยอมรับต่อสาธารณะและเป็นแบบอย่างที่สำคัญในการกระตุ้นและส่งเสริมการสร้างสรรค์ศิลปะถ่านชาร์โคลในประเทศไทย ส่งผลให้การเรียนการสอนให้ความสำคัญต่อการสร้างสรรค์และพัฒนาศิลปะถ่านชาร์โคลทั้งด้านการสร้างสรรค์และการอบรมณั้สัมมนาทางวิชาการและปฏิบัติการเพิ่มขึ้น

จากความสำคัญข้างต้นและผู้วิจัยในฐานะประธานโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการวาดเส้นทัศนศิลป์นานาชาติ ประเทศไทย (the International Visual Arts Drawing Workshop Project, Thailand) เพื่อการศึกษา แลกเปลี่ยนความรู้ และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วยเทคนิคถ่านชาร์โคลในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญและโอกาสในการศึกษาวิจัยความรู้ในการสร้างสรรค์ศิลปะถ่านการชาร์โคลไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการวาดภาพขั้นพื้นฐานเท่านั้น แต่สามารถนำไปใช้เพื่อการพัฒนาผลงานที่สมบูรณ์ได้เช่นเดียวกับสื่อศิลปะอื่นๆ และเพื่อพัฒนา ส่งเสริมความรู้ในการศึกษาศิลปะทั้งนักศึกษา อาจารย์ศิลปะ ศิลปิน และผู้ที่สนใจต่อการสร้างสรรค์ศิลปะ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการการสร้างสรรคผลงานศิลปะถ่านชาร์โคล

2. เพื่อวิเคราะห์การเรียนรู้การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะผ่านชาร์โคล
3. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบศิลปะที่มีความเหมาะสมกับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะผ่านชาร์โคล

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ. (Qualitative Research Methodology) มุ่งศึกษากลุ่มวิทยากร กลุ่มอาจารย์/ศิลปินอิสระ กลุ่มศิลปินต่างชาติและผลงานศิลปะชาร์โคลที่สร้างสรรค์ผลงานขึ้นในโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการวาดเส้นทัศนศิลป์นานาชาติประเทศไทย ดังนี้ (ภาพที่1)

1. กลุ่มเป้าหมายประกอบไปด้วย ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive samples) ได้แก่ ผู้รู้ทางภาครัฐและเอกชน ที่มีความรู้เกี่ยวกับถ่านชาร์โคล กลุ่มผู้ปฏิบัติ ได้แก่ อาจารย์สอนศิลปะ ศิลปินอิสระ และนักศึกษาศิลปะ ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่มีส่วนในโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการวาดเส้นทัศนศิลป์นานาชาติประเทศไทย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสำรวจ การสังเกต และการวิเคราะห์ผลงานศิลปะผ่านชาร์โคลในการวิจัย

3. การจัดกระทำข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเน้นข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์ ประเด็นสำคัญ ซึ่งได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- 3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ประกอบกับแนวคิดและทฤษฎี ที่สามารถใช้ประกอบการอ้างอิงในการวิเคราะห์ เนื้อหางานวิจัย จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากการสังเกตผู้เชี่ยวชาญเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้วางแผนลำดับการเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดกระทำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analytics) เป็นการวิเคราะห์ขั้นพื้นฐาน ที่ทำให้เห็นภาพรวมของข้อมูล และความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

- 4.1 นำข้อมูลทั้งภาคเอกสารและภาคสนามมาสรุปและจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 4.2 ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูล เพื่อความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยเลือกใช้การวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลภาคเอกสารเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร (Document Research) ในการวิเคราะห์เอกสารผู้วิจัยคำนึงถึงบริบททางประวัติศาสตร์ศิลป์

4.3.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจ และการสังเกตความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ด้านวิธีการเรียนรู้ พัฒนาการสร้างสรรค์ วิธีการสร้างสรรค์และรูปแบบการสร้างสรรคศิลป์ปะถ่านชาร์โคล

ภาพที่ 1 โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการวาดเส้นทัศนศิลป์นานาชาติ ประเทศไทย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์ศิลปะถ่านชาร์โคล : กรณีศึกษาการสร้างสรรคศิลป์ปะถ่านและผลงานของศิลปิน ในโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการวาดเส้นทัศนศิลป์นานาชาติ ประเทศไทย มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. พัฒนาการการสร้างสรรคศิลป์ปะถ่านชาร์โคลในมุมมองประวัติศาสตร์ศิลป์

ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาการใช้เทคนิคถ่านชาร์โคลในการสร้างสรรค์ศิลปะผ่านยุคสมัยของศิลปะ ที่สำคัญ เชื่อมโยงกับการใช้ถ่านชาร์โคลเป็นวัสดุหรือสื่อในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ดังนี้

1.1 ถ่านชาร์โคล : การสร้างภาพของมนุษย์ยุคแรก

หลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดของการวาดถ่านสามารถสืบย้อนไปถึงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ โดยภาพวาด ในถ้ำมีอายุย้อนกลับไปถึง 23,000 - 30,000 ปีก่อนคริสตกาล ถ่านเป็นหนึ่งในวัสดุวาดภาพที่เก่าแก่ที่สุดที่มนุษย์ยุคแรกใช้เพื่อสร้างภาพบนผนังถ้ำ เรียกว่า ยุคก่อนประวัติศาสตร์ เป็นช่วงที่มนุษย์ยุคแรกดำรงอยู่ ในยุคนั้นมีการใช้ถ่านชาร์โคลเพื่อวาดภาพสัตว์บนผนังถ้ำ จากการหยิบแท่งไฟที่ถูกเผาขึ้นมาใช้เป็นวัสดุใน

การวาดภาพหรือระบายภาพสัตว์ ทิวทัศน์ และร่างมนุษย์ เพื่อบันทึกแสดงเครื่องหมาย
เรื่องราวและแสดงออกบางสิ่งบางอย่าง ผ่านชาร์โคลที่ใช้ในยุคเริ่มต้นนั้น เรียกว่า “แท่งถ่าน”
(charred stick) (Kurt, 2014) ภาพวาดถ่านที่ใช้ถ่านเป็นวัสดุสามารถพบได้ในหลายส่วน
ของโลก สร้างขึ้นโดยใช้เทคนิคที่หลากหลาย มนุษย์ในยุคแรกๆ จะใช้แท่งไม้หรือเครื่องมือ
ปลายแหลมอื่นๆ เพื่อทาถ่านบนผนังถ้ำ ใช้นิ้วหรืออุปกรณ์อื่นๆ หรือผสมถ่านสร้างภาพที่
แตกต่างกัน ภาพวาดถ่านถ่านเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับวัฒนธรรมของมนุษย์ในยุคแรก
และให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความเชื่อ ประเพณี และชีวิตประจำวันของคนโบราณเหล่านี้
ภาพวาดเหล่านี้ยังช่วยให้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการทางศิลปะและวิธีการใช้ถ่านในการ
สร้างภาพของมนุษย์ยุคแรก

1.2 ถ่านชาร์โคล : สื่ออเนกประสงค์

การใช้ถ่านชาร์โคลในอียิปต์โบราณเพื่อวัตถุประสงค์ทางศิลปะและการ
ปฏิบัติ ศิลปินชาวอียิปต์ ใช้ถ่านในการร่างภาพ เตรียมโครงร่าง และวาดภาพเบื้องต้น
นอกจากนี้ยังใช้ในกระบวนการสร้างต้นฉบับปาปิรัส (Papyrus Manuscripts) และจิตรกรรม
ฝาผนัง แท่งถ่านรูปแบบพื้นฐานนี้เป็นก้าวแรกในความสัมพันธ์อันยาวนานและเป็นเรื่องราว
ระหว่างศิลปะกับสื่อชาวอียิปต์โบราณใช้ถ่านเป็นสื่ออเนกประสงค์ทั้งในงานศิลปะและงาน
เขียน และใช้เป็นส่วนประกอบหลักในการสร้างหมึกสีดำสำหรับระบบการเขียนอักษรอียิปต์
โบราณระดับม้วนกระดาษปาปิรัส และผนังวิหารเพื่อบันทึกข้อความทางศาสนาและบันทึก
ทางประวัติศาสตร์ถ่านถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในอียิปต์โบราณ จากบันทึกการใช้ถ่าน
เป็นลายลักษณ์อักษรฉบับแรกชาวอียิปต์ และใช้ถ่านเป็นหลัก ในการรักษากลิ่นอันไม่พึง
ประสงค์ที่เกิดจากบาดแผลที่เปื่อยเน่ารวมทั้งใช้ถ่านทางการแพทย์เพื่อรักษาโรคต่างๆ
(Rajah Filter Technics, 2018)

ในกรีกโบราณและโรมัน การวาดภาพด้วยถ่านยังคงได้รับความนิยม
ศิลปินชาวกรีกใช้ถ่านในการร่างภาพและเป็นสื่อในการศึกษาเบื้องต้น นอกจากนี้ยังใช้ร่วม
กับวัสดุอื่นๆ เช่น ซอล์กสีแดงเพื่อการวาดภาพชีวิตศิลปินชาวโรมันจากหลักฐาน เช่น
พลินีผู้อาวุโส หรือ กายอัส ปลินิอุส เซคันดัส (Gaius Plinius Secundus, AD23/24–
AD79) กล่าวถึง การใช้ถ่านในการปฏิบัติงานทางศิลปะ ถ่านในสมัยกรีกและโรมันโบราณ
ยังถูกใช้ทำสีรูปปั้นงานประติมากรรม สีจากถ่านถูกใช้เพื่อสร้างเม็ดสีดำ เม็ดสีดำที่ใช้วาด
ภาพรูปปั้นในสมัยกรีกและโรมันโบราณได้มาจากแหล่งธรรมชาติผสมกับสารยึดเกาะ เช่น
ไข่ขาว หรือ กาวจากสัตว์ เพื่อสร้างสีดำที่สามารถนำไปใช้กับ รูปปั้นได้ การใช้เม็ดสี
ธรรมชาติทำให้รูปปั้นดูมีชีวิตชีวา และมีสีสำหรับเฉดสีดำ จิตรกรชาวกรีกและโรมันใช้สี
ดำแลมป์แบล็คและคาร์บอนแบล็ค (Charcoal) สำหรับทามม ดวงตา และรายละเอียดอื่นๆ
บนใบหน้า เช่น เสื้อผ้าและเครื่องประดับ (Bay, 2023)

1.3 ถ่านชาร์โคล : นวัตกรรมวัสดุและการยกระดับการสร้างงานศิลปะ

ศิลปะการทำถ่านชาร์โคล มีรากฐานมาจากหลักการทางวิทยาศาสตร์ โดยกระบวนการเปลี่ยนไม้ดิบให้กลายเป็นวัสดุที่มีคุณค่าในการสร้างสรรค์ศิลปะ และเป็นรากฐานของการพัฒนาแท่งถ่านรูปแบบเดิมด้วยกระบวนการทางเคมีของไพโรไลซิส (Process of Pyrolysis) เป็นหลักการกระจายและควบคุมความร้อนภายในเตาเผา และคุณสมบัติอันน่าทึ่งของถ่านที่ทำให้แท่งถ่านแตกต่างจากรูปแบบต้นกำเนิดจากแท่งไม้ที่เรียบง่าย การผลิตถ่านชาร์โคลในยุคกลางด้วยการจัดหาไม้ที่เหมาะสม มีคุณภาพเพื่อควบคุมประสิทธิภาพของแท่งถ่านชาร์โคล ให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด (Marcella, 2566)

เลโอนาร์โดดา วินชี (Leonardoda Vinci) และมีเกลันเจโล (Michelangelo di Lodovico Buonarroti Simoni) ศิลปินในยุคเรอเนซองส์ (The Renaissance) ใช้ถ่านชาร์โคลเป็นสื่อในการเขียนภาพ ภายวิภาคของมนุษย์ แต่ยังคงมีการทดลองเขียนภาพทิวทัศน์ และดอกไม้ด้วย ศิลปินยุคนี้สร้างสรรค์ผลงานเทคนิคถ่านชาร์โคลจำนวนมาก ซึ่งล้วนเป็นผลงานที่มีชื่อเสียง และส่งอิทธิพลที่สำคัญต่อการสร้างสรรค์ศิลปะจนถึงปัจจุบัน

แรมแบรนดท์ (Rembrandt) และฌอง อองตวน วัตโต (Jean Antoine Watteau) ศิลปินในยุคบาโรก และโรโกโก (Baroque and Rococo) นิยมใช้ถ่านชาร์โคลเพื่อสร้างภาพร่าง ทำให้ภาพร่างดูที่สวยงาม และมีคุณค่า ทั้งภาพบุคคลและภาพธรรมชาติ สไตล์บาโรก และโรโกโก จะมีรูปทรงที่ทับซ้อนกันอย่างสวยงาม (fineart-restoration, 2022)

1.4 ถ่านชาร์โคล : อัตลักษณ์และความหลากหลายในการสร้างสรรค์งานศิลปะ

ศิลปะถ่านชาร์โคลในศตวรรษที่ 19 และ 20 (ศิลปะสมัยใหม่ และศิลปะร่วมสมัย) การวาดภาพด้วยถ่านชาร์โคลยังคงใช้ในการสร้างสรรค์ศิลปะ ศิลปินอย่าง เอ็ดการ์ เดอกาส (Edgar Degas) และโอดิลอน เรดอน (Odilon Redon) ทดลองใช้ถ่านชาร์โคลเพื่อสร้างภาพวาดสื่อถึงบรรยากาศ และอารมณ์ ชาร์โคลยังได้รับความนิยมในกลุ่มศิลปินอิมเพรสชันนิสต์ (Impressionism) และเอ็กสเพรสชันนิสต์ (Expressionism) ด้วยคุณลักษณะของถ่านชาร์โคลในการแสดงออกถึงการเคลื่อนไหว และอารมณ์ ศิลปะสมัยใหม่ (Modern Art) ใช้ถ่านชาร์โคลเพื่อวาดภาพที่มีความสมบูรณ์สูง ผลงานดังกล่าวมักมีลักษณะเป็นเนื้อสัมผัส การขูด การผสมน้ำหรือของเหลวอื่นๆ ด้วยเทคนิควิธีการที่หลากหลายขึ้น (Lexis Byron Bay, 2023)

ปัจจุบันในยุคศิลปะร่วมสมัย ถ่านชาร์โคลยังคงเป็นสื่อที่สำคัญและใช้กันอย่างแพร่หลายในงาน ศิลปะร่วมสมัย ศิลปินใช้ถ่านชาร์โคลเพื่อสร้างผลลัพธ์ต่างๆ ตั้งแต่เส้นที่ละเอียดอ่อน แสดงความแม่นยำ แสดงออกถึงอารมณ์ ความสามารถในการสร้างความต่างของค่าน้ำหนักทำให้ดูเป็นธรรมชาติสร้างมิติที่เหมือนจริงได้ (Lexis Byron Bay,

2023)

1.5 ถ่านชาร์โคล : ปรากฏการณ์และแรงบันดาลใจการสร้างสรรค์ในประเทศไทย

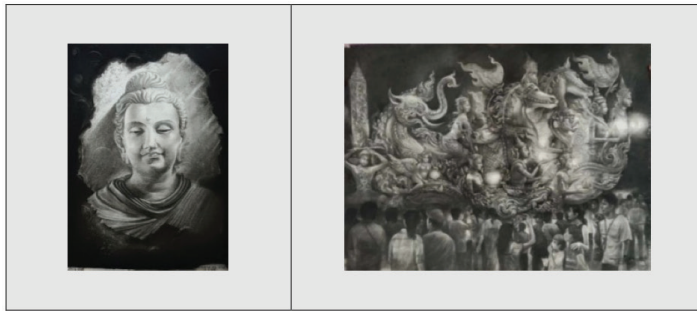
ในประเทศไทยถ่านชาร์โคลได้กลายเป็นวัสดุและสื่อในการสร้างสรรค์ที่จำเป็นในการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ โดยเฉพาะการเรียนรู้ค่าน้ำหนัก แสงและเงา ในทุกสถาบันการศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนศิลปะ ในฐานะเป็นเทคนิคพื้นฐานเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ศิลปะ และถูกนำมาใช้ในการสร้างแนวคิดและภาพร่างเบื้องต้น ปัจจุบันการสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคชาร์โคลได้รับความสนใจจากศิลปินและนักศึกษาศิลปะ ศิลปินไทยใช้ถ่านชาร์โคลมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานที่สมบูรณ์มากขึ้น เช่น สุวิทย์ ใจป้อม บรรจบ ปุธิปิน ดินหิน รักพงษ์อโศก เนติกร ชินโย เป็นต้น (ผู้จัดการออนไลน์, 2562) และยังมีศิลปินอีกหลายคนที่น่าสนใจนำถ่านชาร์โคลมาใช้ในการสร้างสรรค์ จนทำให้ถ่านชาร์โคลได้กลายเป็นสื่อทางศิลปะที่แสดงออกสื่อสารกับสังคมและมีบทบาทที่ส่งผลต่อสาธารณะอย่างแพร่หลาย และเป็นแรงบันดาลใจต่อนักเรียนนักศึกษาและผู้สนใจด้านศิลปะ ให้ความสนใจสร้างสรรค์ผลงานศิลปะถ่านชาร์โคลมากยิ่งขึ้น (ผู้จัดการออนไลน์, 2564)

2. แนวทางการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะถ่านชาร์โคล

ผลการวิเคราะห์แนวทางการเรียนรู้การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะถ่านชาร์โคลจากการสำรวจและการสังเกตข้อมูลจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ศิลปิน อาจารย์ศิลปะที่เข้าร่วมปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงานด้วยถ่านชาร์โคล ร่วมกับการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างผลงานสร้างสรรค์ศิลปะ พบว่า ผลการวิจัยแนวทางการเรียนรู้การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะถ่านชาร์โคลที่สำคัญ 4 ประเด็น ดังนี้

2.1 การเรียนรู้ค่าความต่างของน้ำหนัก

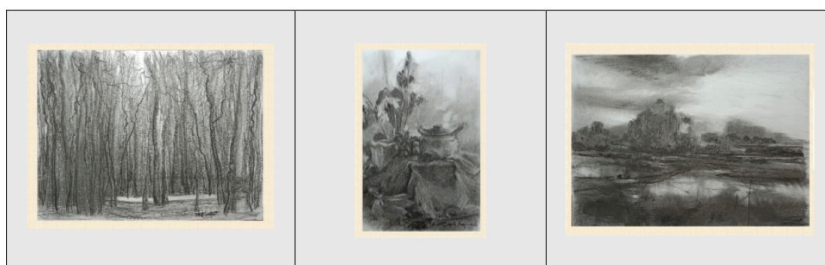
ค่าความต่างของน้ำหนักเป็นหนึ่งในลักษณะพื้นฐานที่สุดในทัศนศิลป์ เนื่องจากสามารถใช้เพื่อสร้างความลึกและทำให้ภาพที่เกิดปริมาตรดูเป็น 3 มิติ เกิดขึ้นได้จากแสงและเงา ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ภาพมีความลึก เช่น ภาพวาดใบหน้าที่ส่วนที่สว่างกว่าของใบหน้าจะถูกทำให้ดูเหมือนยื่นออกมา ปลายจมูกในส่วนที่ยื่นออกมาหรือส่วนบนสุดที่กระทบแสง ในขณะที่ส่วนที่มีดจะถูกดันเข้าไปจนมองเห็นปริมาตรของรูปทรงที่ชัดเจน เนื่องจากถ่านชาร์โคลเป็นสีดำและพื้นรองรับเป็นกระดาษสีขาว เมื่อเริ่มต้นทำงานกับถ่านชาร์โคล จะง่ายกว่ามาก ที่จะเข้าใจความสว่างหรือความมืดของสิ่งที่เราวาดวัตถุที่อยู่ใกล้ก็จะยิ่งสว่าง หรือค่าน้ำหนักอ่อนกว่าวัตถุนั้นจะดูเหมือนใกล้เข้ามา และหากมืดกว่าจะทำให้ดูเหมือนว่าวัตถุนั้นอยู่ไกลออกไป (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 การเรียนรู้ค่าความต่างของน้ำหนัก โดย สงวนมั่งมุล และ จุฑาชา เปรมศรี เทคนิคถ่านชาร์โคล, ขนาด 56 x 76 ซม.

2.2 การถ่ายทอดภาพหุ่นนิ่งและทิวทัศน์

ภาพหุ่นนิ่งและภาพทิวทัศน์ เป็นที่นิยมสำหรับศิลปินถ่านชาร์โคลหลายคน งานศิลปะหุ่นนิ่งเป็นวิธีดั้งเดิมในการแสดงออกด้วยถ่านชาร์โคล ซึ่งใช้กับการวาดวัตถุต่างๆ ถ่านชาร์โคลถูกยอมรับว่าเป็นสื่อที่นุ่มนวล ช่วยให้ศิลปินสามารถสร้างเงาที่ซับซ้อนและมีเอกลักษณ์ในการสร้างค่าน้ำหนัก แสงและเงาที่โดดเด่น ทำให้ผลงานเหล่านี้มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากรูปแบบการใช้สื่ออื่นๆ ศิลปินจำนวนมาก มีประสบการณ์เริ่มต้นฝึกฝนการใช้ถ่านชาร์โคลกับการวาดภาพหุ่นนิ่ง การเรียนรู้ค่าน้ำหนัก แสงเงา ผ่านวัตถุที่จัดเตรียมไว้ เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับวิธีการและวัสดุ เป็นผลจากการศึกษาและวิธีการเรียนรู้พื้นฐานทางศิลปะจากสถาบันการศึกษาศิลปะ ในการทำงานศิลปะภาพทิวทัศน์เป็นอีกประเภทหนึ่งที่ถ่านชาร์โคลสามารถสร้างระยะใกล้ระยะไกลของเส้นขอบฟ้า และสร้างความสมดุลที่ระหว่างแสงและความมืดช่วยให้ภาพทิวทัศน์มีลักษณะเฉพาะที่ดึงดูดให้ศิลปินและผู้สนใจ ใช้ถ่านชาร์โคลถ่ายทอดรูปแบบภาพทิวทัศน์ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และสามารถประยุกต์ทดลองสร้างค่าน้ำหนักและพื้นผิวที่แตกต่างกันได้หลายวิธี (ภาพที่ 3)

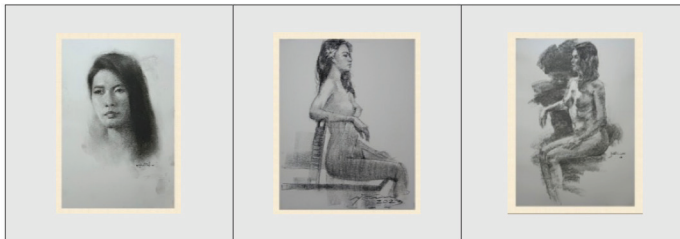

ภาพที่ 3 การถ่ายทอดภาพวาดหุ่นนิ่งและทิวทัศน์ โดย ไชยชัย ตักโพธิ์, ฐิต อัมพา และ ธวัชชัย หอมทอง เทคนิคถ่านชาร์โคล, ขนาด 56 x 76 ซม.

2.3 การถ่ายทอดภาพบุคคลและภาพคนเต็มตัว (Portrait and Figure)

การวาดภาพบุคคลด้วยถ่านชาร์โคล ถือเป็นงานศิลปะที่สวຍงามและน่าหลงใหล เนื่องจากการวาดภาพด้วยถ่านชาร์โคล ให้ผลลัพธ์มีรายละเอียดและความนุ่มนวล ศิลปินหลายคนมีความพึงพอใจอย่างมากในการสร้างสรรค์ภาพบุคคล เนื่องจากความนุ่มนวลและความมีชีวิตชีวาของภาพ สามารถสร้างสรรค์ได้หลายวิธี ตั้งแต่การเพิ่มน้ำหนักอ่อนไปจนถึงการเน้นให้ชัดโดดเด่นและสร้างการแสดงรายละเอียดบนใบหน้า ทำให้ภาพแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกถ่ายทอดภาพบุคคลได้ตามเจตนาของศิลปิน

การฝึกฝนเพื่อพัฒนาทักษะความเชี่ยวชาญในการใช้ถ่านชาร์โคลอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้สามารถเก็บรายละเอียดที่ซับซ้อนและมีคุณภาพเหมือนมีชีวิต ศิลปินจะต้องวิเคราะห์โครงสร้างและรายละเอียดของใบหน้าของแบบอย่างระมัดระวัง โดยใช้ลายเส้นที่นุ่มนวลเพื่อแสดงสีผิวและริ้วรอยหรือรอยอื่นๆ การผสมผสานค่าน้ำหนักและทิศทางของลายเส้นทำให้ภาพบุคคลแต่ละภาพมีความลึก ควบคู่ไปกับวิธีการการแรเงา (Shading) ข้อดีอย่างหนึ่งที่สำคัญที่สุดของถ่านชาร์โคล คือ ความสามารถในการให้แสงที่สะท้อนจากใบหน้า ด้วยการเพิ่มแสงให้กับรายละเอียดในส่วนต่าง ๆ ของใบหน้า เช่น ดวงตา ริมฝีปาก แก้ม เป็นต้น ส่งผลให้ได้ภาพบุคคลที่น่าทึ่งซึ่งเต็มไปด้วยความงาม (ภาพที่ 4)

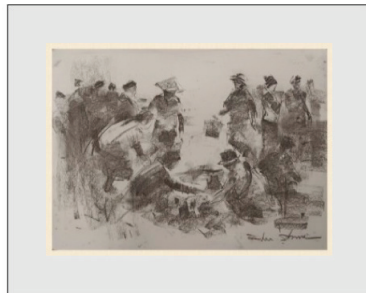
ภาพที่ 4 การถ่ายทอดภาพบุคคลและภาพคนเต็มตัว (Portrait and Figure)
โดย เนติกร ชินโย, สุวิทย์ ใจป้อม และ ปุณณภพ บุญเกตุ เทคนิคถ่านชาร์โคล, ขนาด 80 x 100 ซม. 38 x 56 ซม. และ 56 x 76 ซม.

2.4 วิธีการและสร้างสรรค์อย่างอิสระ

สิ่งสำคัญสำหรับการทำงานกับถ่านชาร์โคล คือ ต้องเข้าใจแนวคิดของการทับซ้อนชั้นแต่ละชั้น (Layer) ซึ่งสามารถทำให้ชิ้นงานดูน่าดึงดูดยิ่งขึ้น อาจเริ่มต้นด้วยการร่างโครงร่างขององค์ประกอบด้วยถ่านชาร์โคลที่นุ่มนวลเล็กน้อย ด้วยวิธีนี้จะสามารถซ้อนรายละเอียดเพิ่มเติมได้ เนื่องจากผงถ่านชาร์โคล ที่วาดลงไปไม่ยึดเกาะผิวจนแน่นเกินไป ทำให้ศิลปินมีอิสระมากในการสร้างสรรค์ สามารถปรับ เปลี่ยน เพิ่มเติมได้ง่าย

ถ่านชาร์โคลช่วยให้ศิลปินเข้าถึงพื้นผิว การแรเงา (shading) ค่าน้ำ

หนัก และแสงเงาได้ง่าย การสร้างสรรค์ และความเป็นไปได้ในการสร้างสรรค์ด้วยถ่าน
ชาร์โคลไม่มีที่สิ้นสุด เป็นวิธีการที่อิสระในการสร้างสรรค์ทำให้เกิดผลลัพธ์หลายลักษณะ
ทำให้ศิลปินในปัจจุบันให้ความสนใจในการใช้ถ่านชาร์โคลเป็นสื่อในการสร้างสรรค์ผลงาน
ศิลปะมากขึ้น เนื่องจากมีลักษณะทางเทคนิคที่อิสระและเกิดผลลัพธ์ของการสร้างสรรค์ที่มี
ลักษณะเฉพาะตัว ไปจนถึงการสร้างสรรค์รูปแบบผลงานศิลปะร่วมสมัย (ภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 การสร้างสรรค์วิธีการอิสระ โดย ดิเรก กิ่งนอก เทคนิคถ่านชาร์โคล,
ขนาด 56 x 76 ซม.

3. รูปแบบศิลปะ (Art Style) ที่มีความเหมาะสมกับการสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปะถ่านชาร์โคล

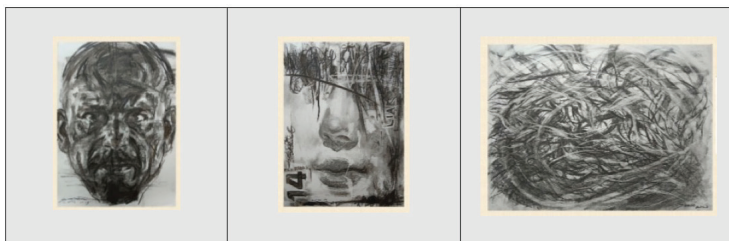
รูปแบบการแสดงออกทางศิลปะที่เหมาะสมกับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ
ถ่านชาร์โคลมี 3 รูปแบบ ดังนี้

3.1 การแสดงออกความรู้สึกทางอารมณ์

รูปแบบและการแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก มีความเชื่อมโยงอย่าง
ใกล้ชิดกับงานศิลปะที่สร้างขึ้นโดยใช้ถ่านชาร์โคล เนื่องจากถ่านมีความสามารถในการสร้าง
เส้นที่มีลักษณะแข็งและอ่อน ในขณะที่ให้ผลลัพธ์ของเส้นที่ให้ค่าน้ำหนักขาว เทา ดำ จนถึง
เส้นมีความเข้มข้นมาก ถ่านชาร์โคลยังสามารถถูกดัดแปลงสร้างผลของภาพ เพื่อแสดงออก
อารมณ์ความรู้สึกด้วยการประยุกต์ใช้เส้นที่แข็งแรงหรือลายเส้นที่เคลื่อนไหวอย่างรุนแรง
หรือในลักษณะของพลังงานให้ปรากฏบนผลงานศิลปะอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ศิลปะถูกมองว่า
เป็นตัวแทน หรือ การสำแดงของสภาพภายในของศิลปิน ที่ศิลปินที่แสดงออกในแบบที่
ต้องการโดยไม่คำนึงถึง “ความเหมือนทางสายตา” ความคิดสร้างสรรค์ เสรีภาพ หรืออาจ
เรียกว่าเป็นการแสดงออกนี้ไม่มีข้อจำกัด (Spiegel, 1998)

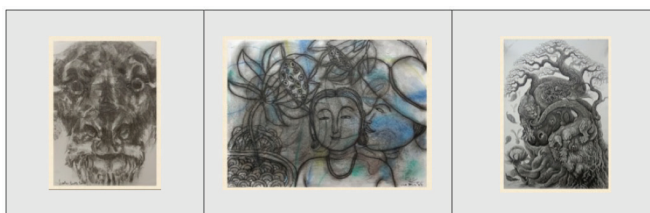
การสร้างสรรค์งานศิลปะด้วยถ่านชาร์โคล มักถูกใช้ในการแสดงออกของ
ศิลปินด้วยการสะท้อนความรู้สึกภายใน ศิลปินบางคนจะค่อยๆ สร้างเส้นโดยค่อยๆ เพิ่ม
แรงกดด้วยมือ ร่วมกับเทคนิคการสร้างเส้นและพื้นผิวในลักษณะยุ่งเหยิง สับสน วุ่นวาย

รุนแรง และก้าวร้าว เป็นต้น ความอเนกประสงค์ของถ่านชาร์โคลในปัจจุบันนี้ที่มีความหลากหลายของรูปแบบและลักษณะของถ่านชาร์โคล ทั้งแบบดินสอ แบบแท่ง และแบบผงที่สามารถนำไปประยุกต์ในการสร้างสรรค์ผลงาน ช่วยให้ศิลปินสามารถทำการทดลองให้เกิดผลลัพธ์และลักษณะของผลงานที่ปรากฏให้มีความสอดคล้องตรงกับผลงานที่ต้องการสะท้อนความรู้สึกภายในของศิลปินได้เป็นอย่างดี (ภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 รูปแบบการแสดงออกความรู้สึกทางอารมณ์ โดย คมสัน ปุ่มปัญญา, รัชชัย จัยพลอดและ ทิวน์ส พิมสะเกศ เทคนิคถ่านชาร์โคล, ขนาด 56 x 76 ซม.

3.2 แสดงความเป็นตัวตนและสไตล์ของศิลปิน ศิลปินถ่านชาร์โคล ใช้เครื่องมือและเทคนิคต่างๆ ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตน การสร้างสรรค์ด้วยถ่านชาร์โคลสามารถปรับความกว้างของเส้นได้โดยใช้แท่งที่หนาหรือบางกว่า ศิลปินถ่านชาร์โคล อาจทดลองการผสมโดยใช้รอยเปื้อนและพื้นผิว เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ของค่าน้ำหนักที่น่าสนใจ ศิลปินที่ใช้ถ่านชาร์โคล บางคนอาจใช้น้ำมันหรือสีอะคริลิกที่ผสมน้ำได้เพื่อการผสมเพิ่มเติม นอกจากนี้ ศิลปินถ่านบางคนยังใช้อย่างลบเพื่อทำให้ภาพวาดของตนมีความสว่างและละเอียดยิ่งขึ้น การลบและปรับเปลี่ยนตลอดในทุกๆ ขั้นตอนของการวาดภาพ ซึ่งการวาดภาพด้วยแท่งถ่านชาร์โคลจะสามารถใช้อย่างลบ ตกแต่งแสงและสร้างรายละเอียดได้ตามต้องการ ทำให้ผลงานภาพวาดสวยงามและแสดงออกถึงความเป็นตัวตนและสไตล์ของตนเองได้ (Fusel, 2016) (ภาพที่ 7)

ภาพที่ 7 รูปแบบแสดงความเป็นตัวตนและสไตล์ของศิลปิน โดย ประเทือง ก่ำพัต, ลิปิกร มาแก้ว และ สมคิด บรรเทา เทคนิคถ่านชาร์โคล, ขนาด 56 x 76 ซม.

3.3 สะท้อนความหลากหลายในศิลปะสมัยใหม่-ศิลปะร่วมสมัย

ศิลปินถ่านชาร์โคลสมัยใหม่ ได้ยกระดับทักษะในการสร้างสรรค์ศิลปะถ่านชาร์โคลอีกระดับ โดยใช้เทคนิคเฉพาะในการกำหนดนิยามใหม่ให้กับถ่านชาร์โคล เช่น ภาพบุคคลและภาพนิ่ง ด้วยแรงบันดาลใจจากเทคนิคการวาดภาพแบบคลาสสิกผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น กล้องดิจิทัลและเครื่องพิมพ์ ศิลปินสมัยใหม่สามารถสร้างผลงานที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวจากแนวคิดเก่าๆ ผลงานของศิลปินถ่านชาร์โคล สมัยใหม่บางคนสร้างการตีความ จุดประกายความสนใจและความชื่นชมในแวดวงศิลปะในปัจจุบันมากขึ้น

ศิลปินถ่านชาร์โคล สมัยใหม่ได้กลายมาเป็นผู้ที่ส่งอิทธิพลและเป็นแรงบันดาลใจต่อศิลปิน อาจารย์ และนิสิต/นักศึกษา ด้วยการสร้างสรรค์รูปแบบศิลปะร่วมสมัยด้วยถ่านชาร์โคลในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา โดยได้ก้าวข้ามขอบเขตของสิ่งที่เป็นไปได้ด้วยถ่านและฟื้นฟูศิลปะถ่านชาร์โคล รูปแบบโบราณ ในขณะที่เทคนิคแบบดั้งเดิม เช่น การผสมผสานที่นุ่มนวล การคอนทราสต์ที่ชัดเจน และลายเส้นที่สื่อความหมายยังคงได้รับความนิยม ศิลปินถ่านชาร์โคล สมัยใหม่กำลังทดลองใช้วัสดุและวิธีการใหม่ๆ เพื่อสร้างผลงานที่มีทั้งรูปลักษณ์ที่สวยงามและกระตุ้นแนวความคิด (ภาพที่ 8)

ภาพที่ 8 รูปแบบสะท้อนความหลากหลายในศิลปะสมัยใหม่ โดย อำมฤทธิ์ ชูสุวรรณ, พรสวรรค์ นนทะภา, ทอง พูนสุวรรณ์, จงจิตร มูลมาตย์, สุวัฒน์ บุญธรรม และ อภิชาติ อุดมชัย เทคนิคชาร์โคล, ขนาด 56 x 76 ซม.

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์ศิลปะถ่านชาร์โคล : กรณีศึกษาการสร้างสรรคศิลปะและผลงานของศิลปินในโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการวาดเส้นทัศนศิลป์นานาชาติ ประเทศไทย พบว่ามีพัฒนาการของการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะถ่านชาร์โคล

แบ่งออกเป็น 5 ยุค คือ 1) ถ่านชาร์โคล : การสร้างภาพของมนุษย์ยุคแรก โดยย้อนกลับ
ไปเมื่อ 23,000 - 30,000 ปีก่อนคริสตกาล มนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ มีการใช้ถ่านชาร์
โคลเพื่อวาดภาพสัตว์บนผนังถ้ำ เพื่อบันทึกแสดงเครื่องหมาย เรื่องราวและแสดงออกบาง
สิ่งบางอย่าง ตามความเชื่อของคนโบราณ 2) ถ่านชาร์โคล: สื่อเอกประสงค์ มีการใช้ถ่าน
ชาร์โคลในยุคอียิปต์โบราณ ในการร่างภาพ เตรียมโครงร่าง และวาดภาพ เพื่อบันทึก
ข้อความ อักษรภาพที่เกี่ยวกับความเชื่อและบันทึกทางประวัติศาสตร์ 3) ถ่านชาร์โคล :
อัตลักษณ์และความหลากหลายในการสร้างสรรค์งานศิลปะ ในยุคกลาง ช่วงในศตวรรษที่
15 ถึง 16 เป็นยุคที่มีการแข่งขันการค้นคว้า ทดลองด้านต่างๆ ถ่านชาร์โคลจึงได้รับความนิยม
จากศิลปินในยุคนั้น เนื่องจากสามารถใช้งานได้อเนกประสงค์ โดยเฉพาะในการทำ
ภาพร่างความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ ซึ่งศิลปินเอกของโลก เช่น เลโอนาร์โดดา วินชี มีเกลันเจโล
จะมีงานวาดเส้นภาพร่างผลงานด้วยถ่านชาร์โคลหลายชิ้น 4) ถ่านชาร์โคล : อัตลักษณ์
และความหลากหลายในการสร้างสรรค์งานศิลปะ ในศตวรรษที่ 17 และ 18 เข้าสู่ศิลปะ
สมัยใหม่ ศิลปินจำนวนมากยังคงนิยมใช้ถ่านชาร์โคลด้วยคุณลักษณะในการสร้างความ
ต่างของค่าน้ำหนัก สร้างรายละเอียดได้เหมือนจริงตามธรรมชาติ หรือการแสดงออกถึง
ความเคลื่อนไหว และอารมณ์ในลักษณะต่างๆ 5) ถ่านชาร์โคล : ปรากฏการณ์และ
แรงบันดาลใจการสร้างสรรค์ในประเทศไทยในการศึกษาด้านศิลปะ การวาดเส้นขั้นพื้นฐาน
โดยเฉพาะการเรียนรู้โครงสร้าง สัดส่วน ค่าน้ำหนัก แสงและเงา เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ใน
อดีตการวาดเส้นขั้นพื้นฐาน จะใช้ดินสอดำ หรือเกรยอง ซึ่งเป็นวัสดุที่ผลิตจากโรงงาน
อุตสาหกรรม ผู้ศึกษาจึงต้องซื้อวัสดุเอง อาจทำให้นักศึกษาบางรายประสบปัญหาทางการเงิน
ปัจจุบันการวาดเส้นด้วยถ่านชาร์โคลได้รับความนิยมจากนักศึกษาศิลปะ ตลอดจน
ศิลปินอาชีพ เนื่องจากสามารถผลิตถ่านชาร์โคลได้ด้วยตนเอง ลดรายจ่ายในการซื้อวัสดุ
และลงน้ำหนัก แสง-เงา ได้ง่ายขึ้น จนทำให้ถ่านชาร์โคลได้กลายเป็นสื่อทางศิลปะที่
แสดงออกสื่อสารกับสังคมอย่างแพร่หลาย และได้รับความนิยมมากยิ่งขึ้น

การเรียนรู้การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะถ่านชาร์โคล แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น คือ
1) การเรียนรู้ค่าความต่างของน้ำหนัก ถ่านชาร์โคลเป็นวัสดุที่ได้มาจากการเผาไม้เนื้ออ่อน
จึงทำให้สามารถกำหนดน้ำหนักให้แสง-เงา ได้ตามความต้องการ การเรียนรู้ฝึกฝนค่าความ
ต่างของน้ำหนักในงานศิลปะถือเป็นสิ่งสำคัญ ช่วยให้ผู้วาดภาพลักษณะเหมือนจริงได้
และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอีกหลากหลายรูปแบบ 2) การถ่ายทอดภาพหุ่นนิ่งและทิวทัศน์
การฝึกฝนวาดภาพหุ่นนิ่งและทิวทัศน์ ด้วยถ่านชาร์โคลทำให้เกิดการเรียนรู้ พัฒนาทักษะ
การวาดภาพให้เหมือนจริงและสามารถนำภาพหุ่นนิ่งและทิวทัศน์ไปใช้กับรูปแบบการ
สร้างสรรค์ที่แสดงความเป็นตัวตน หรือสไตล์ของศิลปิน 3) การถ่ายทอดภาพบุคคลและ

ภาพคนเต็มตัว ถ่านชาร์โคลมีความเหมาะสมในการวาดภาพบุคคล โดยให้ผลลัพธ์มีรายละเอียดและความนุ่มนวล ทำให้ภาพดูสวยงามเป็นธรรมชาติ สามารถสร้างสรรค์ได้หลายวิธี ทั้งการลดทอนความชัดเจน หรือการเน้นให้ภาพชัดโดดเด่น การแสดงรายละเอียดบนใบหน้า การแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ถ่านชาร์โคลจึงมีความเหมาะสมมากในการสร้างสรรค์การวาดภาพบุคคล 4) วิธีการและสร้างสรรค์อย่างอิสระ ศิลปินในปัจจุบันให้ความสนใจในการใช้ถ่านชาร์โคลเป็นสื่อในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะมากขึ้น เนื่องจากหาวัสดุได้ด้วยตนเอง ประหยัดค่าใช้จ่าย มีวัสดุอย่างไม่จำกัด มีลักษณะทางเทคนิคที่พิเศษโดยเฉพาะการสร้างพื้นผิวในลักษณะต่างๆ ที่ศิลปินสามารถนำไปสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยในลักษณะเฉพาะตัวได้

รูปแบบศิลปะที่มีความเหมาะสมกับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะถ่านชาร์โคล แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ 1) การแสดงออกความรู้สึกทางอารมณ์ ถ่านชาร์โคล มักถูกใช้ในการแสดงออกของศิลปินด้วยการสะท้อนความรู้สึกภายในผ่านทัศนธาตุต่างๆ ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะตัวของศิลปิน เช่น การแสดงความรู้สึกทางอารมณ์ด้วยเส้น หรือ ด้วยพื้นผิว เป็นต้น 2) แสดงความเป็นตัวตนและสไตล์ของศิลปิน ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วยถ่านชาร์โคลที่แสดงออกถึงลักษณะเฉพาะตัวของศิลปินนั้น ศิลปินจะต้องมีวิธีการที่สามารถควบคุมและผสมผสานถ่านชาร์โคลในรูปแบบของตนเองที่แตกต่างจากคนอื่น เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่ศิลปินต้องการ 3) สะท้อนความหลากหลายในศิลปะสมัยใหม่-ศิลปะร่วมสมัย ถ่านชาร์โคลเป็นเหมือนนวัตกรรมใหม่ ที่ศิลปินไทยได้ทดลองสร้างสรรค์ในรูปแบบต่างๆ ผลงานหลายชิ้นมีทั้งสีสดใส บางชิ้นมีพื้นผิวที่นุ่มนวล หรือรายละเอียดที่ซับซ้อน การแพร่หลายของการสร้างสรรค์เกิดขึ้นจากเป็นวัสดุที่ศิลปินสามารถผลิตขึ้นเองได้ และสร้างสรรค์ได้รวดเร็ว ตอบโจทย์การสร้างผลงานในยุคปัจจุบัน

อภิปรายผล

1. ด้านพัฒนาการการสร้างสรรคศิลปะถ่านชาร์โคล แสดงให้เห็นว่าถ่านชาร์โคลเป็นสื่อที่สำคัญสื่อหนึ่งเทียบเท่ากับสื่อในการสร้างสรรค์อื่นๆ ในการสร้างสรรค์ศิลปะ จากอดีตตั้งแต่ยุคก่อนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ผ่านยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ จนถึงศิลปะร่วมสมัยในปัจจุบัน และคุณลักษณะที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์หลายลักษณะ ศิลปินได้พัฒนาวิธีการสร้างสรรค์ใหม่ๆ ปรากฏให้เห็นผ่านผลงานสร้างสรรค์ที่สำคัญในประวัติศาสตร์ศิลปะ และการพัฒนาด้านนวัตกรรมวัสดุจากรูปแบบแท่งถ่านที่เรียบง่ายกลายเป็นถ่านชาร์โคลที่สามารถตอบสนองการสร้างสรรคศิลปินในยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับมุมมองของ Bitter

soup (2016) และ Obodo, (2010) ระบุว่า การใช้ถ่านที่ผลิตจากการเผาวัสดุธรรมชาติ โดยเฉพาะไม่สำหรับการวาดภาพ ในการปฏิบัติทัศนศิลป์ทั้งในยุคดั้งเดิมและสมัยใหม่ ศิลปินในแต่ละยุคสมัยที่หลายคนได้ทดลองใช้แตกต่างกัน และได้ค้นพบสิ่งที่แปลกใหม่ ช่วยให้ศิลปินเข้าถึงได้ เนื้อสัมผัส การแรเงาค่าน้ำหนัก และไม่ยึดติดกับพื้นผิวที่มีร่องของผืนผ้าใบ ศิลปินมีอิสระ ในการสร้างสรรค์ภาพวาดที่แก้ไขได้เปลี่ยนแปลงได้ง่าย ทำให้ถ่านชาร์โคลยังคงเป็นสื่อที่นิยมใช้ในงานศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยอย่างต่อเนื่องจนถึงทุกวันนี้

2. ด้านการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะผ่านชาร์โคล จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ศิลปินและอาจารย์สอนศิลปะ ให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ค่าความต่างของน้ำหนักซึ่งเป็นหนึ่งในลักษณะพื้นฐานที่สุด ในทัศนศิลป์ ยังเป็นลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นของถ่านชาร์โคลที่ช่วยสร้างความเข้าใจพื้นฐาน การฝึกฝนเพื่อการพัฒนาสู่การเรียนรู้เริ่มต้นของการใช้ถ่านชาร์โคลด้วยการวาดภาพหุ่นนิ่ง ภาพทิวทัศน์ก่อนการถ่ายทอดภาพบุคคลและภาพคนเต็มตัว ด้วยการฝึกฝนการทดลองวิธีการสร้างสรรค์ถ่านชาร์โคล จนเกิดความชำนาญจนสามารถประยุกต์นำไปสู่การสร้างสรรค์และการแสดงออกได้อย่างอิสระ ในปัจจุบันถ่านชาร์โคลได้กลายเป็นวัสดุอเนกประสงค์ มีลักษณะรูปแบบของวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลายให้เลือกใช้อย่างสะดวกต่อการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ สอดคล้องกับ Salgado (2014) ระบุว่า ความนุ่มนวลของถ่านมีลักษณะเป็นสื่อการวาดภาพที่ยอมรับได้เหมาะสมที่สุดและทรงพลังสำหรับการไล่ระดับของค่าน้ำหนัก นอกจากนี้ยังเป็นสื่อในการวาดภาพที่ง่ายมากและลบออกได้ง่ายเสมอจึงให้ความรู้สึกรวดเร็วในการทำงานสอดคล้องกับ Krauss (2000) ที่อธิบายว่า ถ่านเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้โครงสร้างของภาพร่างอย่างรวดเร็วและสำหรับการเรียนรู้อารมณ์แบบทางความคิด ด้วยคุณลักษณะความนุ่มนวลของถ่านเหมาะกับการสร้างสรรค์ผลงานเน้นที่มวลหรือปริมาตรและการเคลื่อนไหวของจังหวะมากกว่าความพิถีพิถันในการใช้เส้น

3. ด้านรูปแบบศิลปะที่มีความเหมาะสมกับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะผ่านชาร์โคล จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ศิลปินและอาจารย์สอนศิลปะ ร่วมกับการวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ พบว่า รูปแบบที่เหมาะสมและนิยมแสดงออกในการสร้างสรรค์ศิลปะผ่านชาร์โคล 3 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) แสดงออกความรู้สึกทางอารมณ์ (Expressionism) 2) แสดงความเป็นตัวตนและสไตล์ของศิลปิน (Self-identity) 3) สะท้อนความหลากหลายในศิลปะสมัยใหม่และศิลปะร่วมสมัย (Modern Art and Contemporary Art) ทั้ง 3 รูปแบบ การแสดงออกล้วนอยู่ในขอบเขตการสร้างสรรค์ของศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย ศิลปินชาร์โคลได้ยกระดับทักษะนี้ไปอีกระดับโดยใช้เทคนิคเฉพาะในการกำหนดนิยามใหม่ให้กับถ่านชาร์โคล สร้างผลงานที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวจากแนวคิด ผลงาน

ของศิลปินชาร์โคลสมัยใหม่บางคนสร้างการตีความและจุดประกายความสนใจและความชื่นชมในแวดวงศิลปะในปัจจุบันมากขึ้น ศิลปินถ่านชาร์โคลได้กลายเป็นผู้ที่ส่งอิทธิพลและเป็นแรงบันดาลใจต่อศิลปิน อาจารย์ และ นักศึกษา ด้วยการสร้างสรรค์รูปแบบศิลปะร่วมสมัยด้วยถ่านชาร์โคลในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ด้วยการทดลองพัฒนาการสร้างสรรค์ผลงานที่มีทั้งรูปแบบที่กระตุ้นแนวความคิด และเติมชีวิตชีวาโดยมีการพัฒนาใหม่ ๆ ที่น่าตื่นเต้นให้เกิดขึ้นในวงการสร้างสรรค์ศิลปะ สอดคล้องกับ C.Tabuena (2020) เห็นว่า ศิลปะร่วมสมัยเป็นตัวกำหนดผลงานของศิลปินที่มีชีวิตอยู่ในศตวรรษที่ 21 เช่นเดียวกับ Art21 (2020) ศิลปะร่วมสมัยสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมและสังคมร่วมสมัย โดยนำเสนอแหล่งข้อมูลมากมายเพื่อพิจารณาแนวคิดปัจจุบันและแนวคิดใหม่เกี่ยวกับสิ่งที่คุ้นเคย ผลงานของศิลปินร่วมสมัย คือการสืบทอดแนวความคิด วิธีการ วัสดุ และหัวข้อต่าง ๆ อย่างมีพลวัต ทำลายข้อจำกัด และมีลักษณะเฉพาะตัว สอดคล้องกับ Lico et al (2018) ที่อธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงก่อให้เกิดวิธีการแสดงออกแบบใหม่ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงรูปแบบศิลปะแบบดั้งเดิม ยุคสารสนเทศมีผลกระทบอย่างโดดเด่นต่อศิลปะร่วมสมัย ช่วยให้เกิดรูปแบบและรูปแบบศิลปะที่หลากหลาย ก่อให้เกิดแนว ความคิดใหม่ๆ ในงานศิลปะ และนำเสนอระดับที่สูงขึ้นของการโต้ตอบในการสร้างสรรค์และประสบการณ์ของศิลปิน ศิลปะร่วมสมัยครอบคลุมรูปแบบศิลปะที่หลากหลาย และกำหนดนิยามใหม่และรื้อถอนประเภทศิลปะแบบดั้งเดิมอยู่ตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะ

ผลสรุปที่ได้จากการวิจัย สามารถนำความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้กับการพัฒนาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวัสดุ และสามารถนำความรู้ไปใช้พัฒนาการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพื้นฐานศิลปะถ่านชาร์โคล ให้กับนักเรียนและนักศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ผู้จัดการออนไลน์. (2562ล 19 มีนาคม). **ทรงพระเจริญ! ศิลปินชาวศิลปะจับถ่านชาโคลวาดพระบรมสาทิสลักษณ์ สมเด็จพระเทพฯ สูดงดงาม. สืบค้นเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2562, จาก <https://mgronline.com/local/detail/9620000027130>.**

- _____. (5 ธันวาคม 2564). เปิด 10 ภาพวาดสุดปิติ พระบรมฉายาสาทิสลักษณ์
'ในหลวงรัชกาลที่ 9' ของ "อ.ดินหิน รักพงษ์อโศก". สืบค้นเมื่อ 30
พฤศจิกายน 2562, จาก [https://mgronline.com/celebonline/
detail/9640000120389#google_vignette](https://mgronline.com/celebonline/detail/9640000120389#google_vignette).
- Art21. (2020). **Contemporary art in context**. Art21. Retrieved November 26,
2023, from [https://art21.org/for-educators/tools-for-teaching/
getting-started-an-introduction-to-teaching-with-contemporary-art/
contemporary-art-in-context/](https://art21.org/for-educators/tools-for-teaching/getting-started-an-introduction-to-teaching-with-contemporary-art/contemporary-art-in-context/).
- Bitter-Soup LLC (2016). **"Charcoal"**. Retrieved February 15, 2022, from arthistory.
net/charcoal/.Retrieved on 24/7/2016.
- fineart-restoration. (25 July 2022). **Rococo revival: restoring paintings, objects
and interiors of the late baroque**. Retrieved September 22, 2023, from
[https://fineart-restoration.co.uk/news/rococo-revival-restoring-paintings-
objects-and-interiors-of-the-late-baroque/](https://fineart-restoration.co.uk/news/rococo-revival-restoring-paintings-objects-and-interiors-of-the-late-baroque/).
- Fussel, M. (2011). **Charcoal Drawing Techniques-How to Draw with Charcoal
(Skull Drawing)**. Retrieved July 24, 2022, from [https://thevirtualinsructor.
com/charcoal.html](https://thevirtualinsructor.com/charcoal.html).
- Kurt, K. (2014). **The History of Charcoal**. Retrieved September 27, 2023, from
<https://thevirtualinsructor.com/charcoal.html>. [vijn.nitramcharcoa.com/blog/
historycharcoal](http://vijn.nitramcharcoa.com/blog/historycharcoal).
- Bay Lexis Byron. (19 May 2023). **Byron Bay – Fantastic Charcoal Drawings**.
Retrieved September 22, 2023, from [https://lexisenglish.com/byron-bay-
charcoal-drawing-19-may-2023/](https://lexisenglish.com/byron-bay-charcoal-drawing-19-may-2023/).
- Lico, G. et. al. (2018). **Sining rehiyon: Contemporary Philippine arts in the
regions for senior high school**. C & E Publishing, Inc.
- Lkwuemesi, K. (1992). **Uli as a Creative Idiom: A case study of Udechukwu,
Aniakor and Obetta**. Unpublished B. A. Thesis, (p.10). University of
Nigeria, Nsukka.
- Marcella, (25 July 2023). **Charcoal Making in Medieval Times: A Time-Tested
Craft**. Retrieved September 26, 2023, from [https://www.dvaita.org/
charcoal-making-in-medieval-times-a-time-tested-craft/](https://www.dvaita.org/charcoal-making-in-medieval-times-a-time-tested-craft/)

- Obodo, E. (2010). **“Rolling, Stitching and Sewing with Fibre. The “Line Walk” Sculpture Project”** Research Review. NS 26. 1. 23 - 36.
- Rajah Filter Technics. (2018, 7 August). **The Discovery and History of Activated Carbon.** Retrieved. September 26, 2022, from <https://rajahfiltertechnics.com/water-filtration/discovery-history-activated-carbon/>.
- Spiegel, L. (1988). **Theories of Art: Theories of Nature, Function. and Effects of Art.** Retrieved July 24, 2022, from retiary.org/art_t/?eor/es/t/reor/es_o/ort.html
- Tabuena, A. C. (2020). A literature review on the construction of a teacher-made assessment tool in music listening response competency for junior high school K to 12 music curriculum. **The International Journal of Humanities & Social Studies**, 8(4), 157-163.
-